

NİZÂR KABBÂNÎ'NİN ŞİİRLERİNDE FİLİSTİN

Salih TUR*

Öz: Yıllardır dünya gündemini meşgul eden ve kronik bir mesele haline gelen Filistin meselesi, Ortadoğu'nun kanayan yarası haline gelmiştir. Aynı zamanda bölgedeki istikrar ve barışı gerek doğrudan gerekse dolaylı yönden etkilemiştir. İsrail bölgede terör, etnik arındırma, sindirme, baskı faaliyetleri uygulayarak Filistinleri kendi vatanlarından sürerek topraklarını işgal etmiştir. İsrail işgal ettiği topraklara dünyanın değişik ülkelerinden Yahudileri getirerek yerleştirmiştir. Filistinlerin maruz kaldığı bu zulüm ve işgale karşı ne Arap dünyasından bir tepki ne de kapitalist ve sömürgeci batılı devletlerden bir yardım gelmiştir. Aksine her zaman susmayı ya da İsrail'i desteklemeyi tercih etmişlerdir. Bu çalışmada, Suriyeli şair Nizâr Kabbânî'nin Filistin'i konu eden şiirleri ele alınmış ve şairin Filistin meselesi ile ilgili görüşleri ve eleştirileri incelenerek vermek istediği mesajlar üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Filistin, Modern Arap Edebiyatı, Nizâr Kabbânî, Direniş Edebiyatı.

* Doç. Dr., Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü (stur@harran.edu.tr).

PALESTINE IN THE POETRY OF NEZAR QABBANE

Abstract: The Palestine issue, as it has been in the world's agenda for years and has become a chronic issue, has become the bleeding wound of the Middle East. At the same time, it had both direct and indirect impact on the stability and peace in the region. Israel occupied the lands of Palestinians and drew them away from their own homeland by terror, ethnic cleansing, witch hunt and oppression. Israel brought and deployed Jews from various countries to the territories it occupied. Neither a reaction from the Arabic world nor an aid from the capitalist colonist western states have been observed against this cruelty and invasion the Palestinians have been subject to. On the contrary, they always preferred to keep silent and to support Israel.

In this work, the poems of Nezar Qabbane that mention Palestine are the subject matter, and here the poet's opinions and criticism of the Palestine issue are examined and the messages intended by the poet have been addressed.

Keywords: Palestine, Modern Arabic Literature, Nezar Qabbane, Resistance Literature.

Giriş

Filistin meselesi, 19.yüzyılın sonlarından başlayarak günümüze kadar uluslararası gündemi her zaman meşgul eden bir konu olmuştur. Yahudiler, Filistin topraklarını atalarının bir mirası olarak görmüşlerdir. Özellikle kaynağını Tevrat'tan aldıkları "güneyde Kızıldeniz'den kuzeyde Fırat'a, batıda Akdeniz'den doğuda Ölü Deniz'e kadar uzanan topraklarının Tanrı tarafından kendilerine arz-ı mevûd (vaat edilmiş topraklar) olduğu inancı, tüm Yahudilerin hayallerini süslemektedir. Bu da Siyonizm¹'in temel düşüncesini oluşturmaktadır.²

¹ Siyonizm, Kudüs anlamına gelen Siyon sözcüğünden türemiştir. Yahudiler, M.Ö.587'de Babiller tarafından kutsal topraklardan Babil'e sürgün edilmelerinden sonra Siyon'a özel bir anlam yüklemişlerdir. Bu da onların Filistin'e geri dönme arzu ve özlemlerini ifade eden bir terim bir sembol olarak kullanmışlardır. Bkz. M.K. Öke, **Siyonizm'den Uyarlık Çatışmasına Filistin Sorunu**, İstanbul 2002, Ufuk Kitapları, s.22.

² Bkz. Kitab-ı Mukaddes, **Eski Ahit**, 1976: Tekvin Bap 15.

Filistin topraklarına Yahudi toplulukların göçü, 19. yüzyıl boyunca artarak devam etmiştir. Günümüzde Filistin topraklarında üç farklı Yahudi grup bulunmaktadır. Bunlardan biri büyük ölçüde bölge halkıyla kaynaşmış Sefarad Yahudileridir. İkincisi yüzyıl içersinde bölük bölük bölgeye gelip Kudüs, Safed, el-Halil, Taberiyye gibi bölgelere yerleşen Eşkenazi Yahudileridir. Üçüncü grup ise 19. yüzyılın sonlarına doğru Siyonizm hareketinin güçlenmesiyle Filistin topraklarına, başta Rusya, Polonya, Yugoslavya olmak üzere dünyanın farklı yerlerinden göç eden Yahudilerdir.

19. yüzyılın sonlarına doğru Filistin topraklarına artan Yahudi göçü Osmanlı'nın dikkatini çekmiş ve Filistin'de Yahudi yerleşimini artırmayı planlayan Siyonist harekete karşı hukuki tedbirler dâhil olmak üzere çeşitli önlemler alınmıştır. II. Abdülhamit, Filistin toprakları başta olmak üzere bütün Osmanlı Devleti topraklarında Yahudilere toprak ve mülk satışını yasaklamıştır. 1901 yılında Siyonist hareketin lideri Theodar Herzl³, Abdulhamid'e gelerek 1492'de İspanya ve diğer Avrupa ülkelerinden gelen Yahudi göçmenlerin Osmanlı Devleti tarafından kabul edildiğini ifade etmiş ve Filistin topraklarına daha fazla sayıda Yahudilerin yerleşmesi için izin istemiştir. Abdülhamit bu kirli teklifi reddetmiştir. Ancak Osmanlı Devletinin zayıflama süreciyle Yahudiler, Filistin toprakları üzerindeki devlet kurma emellerine adım adım ve hızlı bir şekilde yaklaşmaya başladılar.

Siyonist Hareket, devlet kurma hayalinin gerçeğe dönüşmesi için Birinci Dünya Savaşında çok önemli bir fırsat yakaladı. Zira bu savaşta Osmanlı-Alman işbirliğinin karşısında yer alan İngiltere, Fransa gibi ülkeler, Osmanlı'nın Ortadoğu'daki topraklarında yaşayan Arap halkını Osmanlıya karşı kışkırtarak ayaklanmaları için teşvik etmiştir. Osmanlı'nın Mekke valisi olan Şerif Hüseyin ve Mc Mahon arasında gizli bir anlaşma sağlanmış ve bu anlaşma gereği Arapların itilaf devletlerine sağlayacağı destek mukabilinde İngiltere, Filistin'i de içine alan Arap topraklarına bağımsızlık verecekti. Birinci Dünya Savaşı sonunda Filistin'in geleceği iyice belirsizleşti. Bu da Siyonist Hareket için önemli bir fırsat doğurmuş oldu. 1916'da İngiltere ve Fransa arasında Arap topraklarını paylaşımını öngören Sykes Picot anlaşması imzalandı. Bu anlaşmada Lübnan ve Suriye

³ Bugünkü siyasi Siyonizm'in fikir babası ve Macar Yahudilerinden olan Theodor Herzl, 21 Mayıs 1860'da Budapeşte'de dünyaya gelmiştir. Dindar bir ailenin oğlu olan Herzl Viyana Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Daha sonra 1981'de Avrupa'nın önde gelen gazetesi Neue Freie Presse'nin Paris temsilcisi olarak görev yaptı. Bkz.. M.K. Öke, **a.g.e.**, s.42.

Fransızlara, Ürdün ve Irak İngilizlere verildi. Kudüs'ü de uluslararası yönetime bırakıldı.⁴

1920'de yapılan San Remo Konferansı'nda Filistin, İngilizlerin mandası olarak kalmasına yönelik karar alındı. İki yıl sonra Filistin tamamen İngilizlerin yönetimine bırakıldı. İngilizler, Siyonist olduğu ifade edilen Sir Herbert Samuel'i Filistin'e Yüksek Komiser olarak atadı. Bu Siyonistlerin işini daha da kolaylaştırdı. Nitekim Siyonistler, Avrupa'dan çok sayıda Yahudi'yi getirip Filistin topraklarına yerleştirmeye başladı. Bu arada Filistin topraklarında Yahudi nüfusunun hızlı bir şekilde artması Arapların tepkisine neden oldu. 1935 yılına gelindiğinde bu tepki, Yahudi nüfusunun artması ve Filistinlilerin kendi vatanlarında dışlanıp hor görülmeyle başlanmasından dolayı doruğa ulaştı. Burada yaşayan Yahudiler, Siyonist çeteler kurup Filistinlilere saldırmaya ve terör estirmeye başladılar. 1945'e gelindiğinde Yahudi terörü en yüksek noktasına ulaşmıştı.⁵ Yahudiler, Kudüs'e yakın Deyr Yâsîn köyünde, hamile kadınların ve çocukların da dâhil olduğu 250 kadar Arap köylüsünü önce sokaklarda dolaştırıp sonra da tümünü kurşuna dizdiler.⁶

1945-1948 yılları arasında Yahudi teşkilatı Mossad'ın Paris'te bulunan karargâhı, Fransa, İtalya ve Yugoslavya limanlarından kiraladığı gemilerle Avrupa'nın çeşitli ülkelerinden topladığı 68.878 Yahudi'yi kaçak olarak Filistin'e gönderdi.⁷ 18 Şubat 1947 yılında İngiliz Kabinesi Bevin Plânı adı altında Filistin topraklarını Arap ve Yahudi çoğunluğa dayanan "kantonlara" bölmeyi planlamıştı. Ancak Araplar bunu reddetmiş, 18 Şubat 1947'de Filistin meselesi, Birleşmiş Milletlere götürülmüş⁸ ve Birleşmiş Milletler, Filistin'in Araplarla Yahudiler arasında bölüştürülmesine karar vermiştir.⁹ Arap Ülkeleri, Birleşmiş Milletler kararına karşı 8 Mayıs 1948'de Suriye, Irak, Lübnan'dan gönüllü kisvesi altında Filistin'e asker göndermeye başladı ve böylece Arap-Yahudi savaşı resmen 15 Mayıs 1948'de başlamış oldu.¹⁰

⁴ Bkz. Fahir Armaoğlu, **Filistin meselesi ve Arap-İsrail Savaşları**, (1949-1988), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1998, s.20-23, 143 v.d.

⁵ Bu konuda bilgi için bkz. Fahir Armaoğlu, **Filistin meselesi ve Arap-İsrail Savaşları**, s.66-68.

⁶ **Aynı eser**, s.91.

⁷ **Aynı eser**, s.68.

⁸ **Aynı eser**, s.83-84.

⁹ Geniş bilgi için bkz. Mark Kishlansky, **Societies and Cultures in World History**, Harper Collins Publishers, New York 1995, C.II, s.1034; Fahir Armaoğlu, **a.g.e.**, s. 88-89.

¹⁰ Birinci Arap-İsrail savaşı, 14 Mayıs 1948'de İsrail Devletinin kuruluşu ile başlar. Savaş Arap Devletlerinin (Mısır, Irak, Suriye, Ürdün, Suudi Arabistan ve Lübnan) 15 Mayıs taarruzu ile

Filistin

Filistin’de yaşanan tüm bu siyasi gelişmelere karşın, Nizâr Kabbânî¹¹’nin siyasi içerikli şiirlerini incelediğimizde edebî hayatının bir dönemine kadar Filistin meselesine ilgisiz kaldığını görmekteyiz. Bu dönemde daha çok kendi romantik dünyasında sevgililerini betimlemekle meşguldü. Ancak diğer taraftan bu dönemde Filistinlerin aleyhine yaşanan bu siyasi gelişmeler ve uluslararası oyunlar, Arap dünyasının tüm entelektüellerinin zihnini meşgul etmekteydi. Birçok edebiyatçı ve yazar romantik dünyalarını bırakıp Filistin toprakları üzerinde oynanan çirkin oyunlara, Filistin halkının yaşadığı ve yaşayacağı musibetler, Arap dünyasının varlığını ve geleceğini tehdit eden gelişmeler, Arapların dikkatini çekmeye çalışıyorlardı. Örneğin bu şairlerden biri Filistinli Muhammed Hasan ‘Alâeddîn’dir. Bir şiirinde gelecekte yaşanacak musibetler hakkında varsayımda bulunarak Arap dünyasını şöyle uyardığını görüyoruz:¹²

Kalbim, dostların uzaklaştırıldığı ve düşmanların yakınlaştırıldığı, musibet gününden haber veriyor bana.

Ey kalp! Herhangi bir musibetten söz etme, acı veren bir musibetten şikâyet etmez mi oldun?

Aynı şekilde bir başka Filistinli şair İbrâhîm Tûkân¹³ 1967 Arap-İsrail savaşın-

başlamıştır. Mısır cephesindeki savaş 7 Ocak 1949’da yapılan ateşkes sonucunda durur, Suriye-Lübnan cephesindeki Hiram Harekâtı da 31 Ekim 1948’de durdurulur. Bütün harekâtın sonuçları Birleşmiş Milletler aracılığıyla 7 Ocak-24 Şubat 1949 tarihleri arasında Rodos’ta yapılan görüşmeler neticesinde anlaşmaya bağlanır. Birinci Arap İsrail savaşının sonunda İsrail, daha önceki topraklarını üçte bir oranında büyütme avantajını elde eder. Tarihsel Filistin’in ortada kalan toprakları, Ürdün ve Mısır arasında paylaşılır. Kudüs’e İsrail ve Ürdün ortak olur. Ayrıca bu savaş sonunda yaklaşık bir milyon Filistinli mülteci yurdundan ayrılır. Böylece İsrail Devletinin fiilen kuruluşu sağlanır ve Mayıs 1949’da Birleşmiş Milletler Teşkilatı’na kabul edilir. Geniş bilgi için bkz. **İsrail-Arap Harpleri**, Genelkurmay Askerî , Tarihi ve Stratajik Etüt Başkanlığı Yayınları, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1979, s.7 v.d; İrfan Acar, **Lübnan Bulanımı ve Filistin Sorunu**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989, s.45. Fahir Armaoğlu, **a.g.e.**, s. 65 v.d.

¹¹ 1923 yılında Şam’da dünyaya gelen Nizâr Kabbânî, Arap dünyasının önde gelen şairlerinden biridir. Şam Üniversitesi’nin Hukuk bölümünü bitirdi. Suriye Dışişleri Bakanlığında diplomat olarak çalıştı. 1998 yılında vefat etti. Hayatı ve edebî kişiliği hakkında daha fazla bilgi için bkz. Salih TUR, “Nizâr Kabbânî, Hayatı, Sanatı ve Şiirleri”, **Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi**, Ankara 2005.

¹² İbrâhîm ‘Abdussettâr, **Şu‘arâ’ Filistîni’l-‘Arabiyye fî Sevratihâ’t-Takaddumiyye**, Nâdi Ahâlî’l-‘Arabî, Hayfâ tsz., s.20.

¹³ 1905 ’te, Filistin’in Nâblus kentinde dünyaya gelen İbrâhîm b. ‘Abdulfettâh Tûkân, ilköğrenimini er-Reşâdiye, orta eğitimini de Kudüs’teki el-Mutrân okulunda tamamladı. 1929’da Beyrut’taki Amarikan Üniversitesi’nin Edebiyat Fakültesi’nin Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü’nü bitirdi. Bir

dan yılar önce yazdığı *Menâhic* (Yöntemler) adlı şiirinde Arapları bekleyen bir savaş olduğunu ifade ederek onları şöyle uyardığını görüyoruz:¹⁴

Ey Arap! Öyle bir gün gelecek ki onun korkusundan perçemlerinin siyahlığı ağaracak.

Oysa seni bildim bileli eğlence ve beyhude işlerden başka bir şeyle uğraşmazsın

Senin geleceğine alçaklar el atmaya başladı, sözleri de uzaklarda anılır oldu.

1950 yılına geldiğinde Filistin meselesi Arap dünyasının gündemini tamamen meşgul etmeye başladı. Bu arada gerek edebiyatçılar gerekse şairler içinde buldukları romantizm dünyasını bırakıp kaygı ve endişe içinde, Arap dünyasının tüm dikkatini Emperyalizm ve Siyonizm'in kötü emelleri üzerine çekmeye başladılar. Örneğin Suriyeli şair 'Omer Ebû Rîşe,¹⁵ konuyla ilgili bir şiirinde şöyle der:¹⁶

Ey ulusum! Kalem veya kılıç için milletlerarasında var mı bir minberin?

İsraillilerin bayrakları anavatanda yükseliyor, kaldı bir Harem-i şerif

Zilleti (işgali) nasıl kabul ettin ve töhmet tozundan da nasıl silkinmedin!

Zalim saldırdığında ne bir ateş yumağı ne de kan gölü oldun

Neden saldırmadın? Durdun, ne intikam hissi söndü ne de öç aldın

Hazinlerin çığlıklarını dinle ve oyna, yetimlere bak ve gülümse.

1954 yılına gelene kadar Nizâr Kabbânî'nin şiirlerinde gerek Filistin'de gerekse Arap dünyasında yaşanan siyasi gelişmeleri konu eden hiçbir siyasi içerikli

süre Mısır'da gazetecilik yaptı. Daha sonra Nâblus'a dönerek eğitim alanında çalıştı. 1941'de vefat eden şairin, bir ciltlik şiir koleksiyonu bulunmaktadır. Bkz. Kâmil es-Savâfirî, **el-Edebu'l-'Arabiyyu'l-Mu'âsir fi Filistîn**, Mektebetu'd-Dirâsâtu'l-Edebiyye, Kahire 1979, s.125-133; Yûsuf Es'ad Dâgır, **Masâdiru'd-Dirâsâti'l-Edebiyye**, Matâbi'u Lubnân, Beyrut 1956, s.578-579.

¹⁴ Kâmil es-Savâfirî, **a.g.e.**, s.128-129.

¹⁵ Bir Türk ailesinden gelen 'Omer Ebû Rîşe, 1910'yılında Haleb'e bağlı *Menbec* kasabasında dünyaya gelmiştir. Şiir yazımıyla tanınan bir ailede yetişen Ebû Rîşe'nin babası, abisi ve kız kardeşi hem Arapça hem de Türkçe şiir yazarlardı. İlk ve orta eğitimini Halep'te tamamladı. 1924'de Beyrut'taki Amerika Üniversitesi'nde lisans, 1927'de İngiltere'nin Manchester Üniversitesi'nin tekstil mühendisliği alanında lisansüstü eğitimi aldı. Daha sonra Hindistan, Latin Amerika ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde diplomat olarak çalıştı. 1990 yılında Suudi Arabistan'da vefat eden Ebû Rîşe, Haleb'te defnedildi. Hayatı ve şiirleri hakkında geniş bilgi için bkz. Şevkî Dayf, **Dirâsât fi'ş-Şi'ri'l-'Arabiyyi'l-Mu'âsir**, Dâru'l-Ma'ârif, Kahire 1979, s.229 v.d; Mişâl Halil Cuhâ, **eş-Şi'ru'l-'Arabiyyu'l-Hadîs min Ahmed Şevkî ilâ Mahmûd Dervîş**, Dâru'l-'Avde, Beyrut 1999, s.260 v.d.

¹⁶ Mişâl Halil Cuhâ, **a.g.e.**, s.272.

bir şiirine rastlamıyoruz. 1954 yılında yazdığı *Hubz, Haşîş ve Kamer* (Ekmek, Afyon ve Ay) ve 1955'te *Kıssatu Râşil Şavârznebrak* (Râşil Şavârznebrak_Hikâyesi) adlı şiirleri onun ilk siyasî şiirleridir. Şairin *Hubz, Haşîş ve Kamer* adlı şiiri, siyasal ve toplumsal eleştiri boyutuyla kamuoyunda önemli yankı bulmuştur.

Bu şiirinde Kabbânî, Batı insanının düşüncesiyle Doğu insanının düşüncesi arasında mukayese etme olanağını yakalamış ve Doğu toplumunun içinde bulunduğu durumu işlemiştir.¹⁷

Şair, bu şiirinde fazla ayrıntıya inmeden Arap toplumunun içinde bulunduğu “uyuşukluğu”, “tembelliği”, “kaderciliği” ve boş inaklara gömülü dinsel ve sosyal yaşantıyı, çeşitli semboller yardımıyla yeteri derecede hissettirecek şekilde ortaya koyar. Bu durum, bir yandan şiire ironi katarken, diğer yandan eleştirisinin etkisini güçlendirme yönünde bir işlev görür.¹⁸

*Ay doğunca doğuda*¹⁹

Ve dalınca uykuya beyaz çatılar

Çiçek öbekleri altında...

Terk eder insanlar dükkânları ve yürürler gurup grup

Buluşmak için ayla...

Ekmek taşırlar, gramofon taşırlar dağların tepesine

Bir de uyuşturucu levazımatı,

Hayal satıp hayal alırlar

Ve ölürler – ay ortaya çıkınca-

Bir ışık kursu ne yapar

Benim ülkeme,

Peygamberler ülkesine

Sıradan insanların,

Tütün çiğneyenlerin, uyuşturucu tacirlerinin ülkesine?

Ay ne yapar ki bize

¹⁷ Mecdî Kâmil, *Nizâr Şâ'iru'l-Mer'e ve Arva' mâ Ketebe Fihâ*, Merkezu'r-Râye li'n-Neşr ve İ'lâm Kahire tsz., s.18-19.

¹⁸ Kabbânî, *el-A'mâlu's-Şi'riyye el-Kâmile*, Menşûrât Nizâr Kabbânî, Beyrut 1983,C.I, s.364-367.

¹⁹ Bu şiir, Rahmi Er tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Bkz. *Çağdaş Arap Edebiyatı Seçkisi*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2004 s.66-68.

*Kaybedelim azametimizi,
Yaşayalım gökyüzünden yardım dilemek için
Ne var ki gökyüzünde
Tembeller için.. Güçsüzler için...
Doğduğunda ay, ölümlere dönen
Ve erenlerin kabirlerine sarılan,
Belki kendilerine bir miktar pirinç verir;
Çocuk bahşeder diye.
Ve sererler göz alıcı, çubuklu kilimleri
Teselli bulurlar afyonla, kader diye adlandırdığımız,
Kaza diye..
(...)
Milyonlar, yalınayak koşan,
Ve dört karıya inanan
Ve Kıyamet Gününe...
Ekmeği ancak düşünde gören milyonlar,
Geceleri öksürükten yapılmış evlerde oturan
İlâcın nasıl bir şey olduğunu hiç bilmeyen milyonlar,
Işığın altında dönüşüverirler ölüye.*

Şair burada Arap toplumunun Müslüman kimliğine vurgu yaparken, aynı bağlamda bu toplumun içinde yaşadığı yoksulluk, geri kalmışlık boyutuna da aynı şiddette vurgu yapar. Varlıklarıyla yoklukları arasında bir fark olmayan, sadece sayı değeri olan milyonlarca Arap, bir yandan tarihin derinliklerinden, diğer yandan İslâm dininin yanlış yorumlanmasından kaynaklanan faydasız, hatta zararlı kültürel değerlerin kurbanıdır. Şiirde “kaza ve kadere inanış” fenomeninin, bu milyonların içinde bulunduğu geri kalmışlık ve sefil yaşam durumunun başlıca nedeni olarak öne çıkması son derece çarpıcıdır.

Şair bu şiirinde görünürde milyonlarca “zavallı” Arabın durumunu ortaya koyuyor ve onların yaşam felsefesini eleştiriyorsa da, eleştirinin bu milyonları bu hale getiren yönetici zümreye dönük olduğu açıktır. Çünkü tepki gösterme yönü köreltilmiş bir toplum, ancak yöneticinin çıkarına hizmet edebilir. Dolayısıyla

bu milyonlar, uzun tarihsel süreç içerisinde bilinçli bir politikanın sonucunda bu duruma gelmişlerdir.

Nizâr Kabbânî, *Hubz*, *Haşîş* ve *Kamer* adlı şiirinin ardından *Kıssatu Râşîl Şavârnebrak* adlı ikinci siyasî kasidesini yazar. Almanya'dan Filistin'e göçüp asker olan bir Yahudi kadın ekseninde örülen ve Arapları savaşmaya çağıran bu şiir, Filistin işgalinden yedi yıl sonrasına tarihlidir:²⁰

Küçüklerle yazıyorum..

Her nerede olursa olsun küçük Araplara yazıyorum

Farklı renk, yaş ve gözlere sahip küçük Araplara,

Doğacak olanlara..

Ben onlara yazıyorum... küçüklerle

Gözbebeklerinde aydınlığın koştığı gözlere yazıyorum

Özetle yazıyorum

Râşîl adlı asker olmuş bir bayan teröristin hikayesini ..

Almanların Prag'da kurduğu

Tek kişilik bir hücrede geçirdi savaş yıllarını

Babası Yahudilerin en kötülerindendi ..

Bir kalpazandı

Kendisi de bir genel ev işletirdi Prag'da

Askerler giderdi oraya..

Savaş bitti

Ve ilân edildi barış

Atıllar imzaları büyükler

Kendilerini büyük olarak niteleyen dört kişi

Anlaştılar, Birleşmiş Milletler huzurunda..

Rüzgârların üzerine lanet okuduğu bir gemi

Demir aldı bir sabah Doğu Avrupa'dan

Rotası güneye doğru

Yahudilerle.. çiçek hastalarıyla, sıçanlarla

²⁰ Kabbânî, *el-A'mâlu's-Şi'riyye el-Kâmile*, C.I, s.357-363.

Halkın alt tabakasından bir karışımı taşıyordu
 Batı Polonya'dan
 Avusturya'dan İstanbul'dan, Prag'dan..
 Dünyanın son köşesinden, cehennemin dibinden.
 Geldiler küçük vatanımıza,
 Barışçıl küçük vatanımıza.
 Topraklarımızı kirlettiler
 Kadınlarımızı idam ettiler
 Ve çocuklarımızı yetim bıraktılar.
 Hâlâ Birleşmiş Milletler
 Ve onun önemli sözleşmesi
 Arayadursun halkın hürriyetini
 Ve kendi geleceğini belirleme hakkını
 Ve soyut idealleri..
 (...)
 Hatırlasın küçükler..
 Büyüklerin ve Birleşmiş Milletlerin,
 Kaybettiği yerin hikâyesini.
 (...)
 Kız kardeşimin körpe yarası
 Hâlâ bekliyor,
 Tek bir intikam gününü.. Bir intikam gününü ki
 Küçük çocukların eliyle gelecek
 Hatırlasınlar küçükler
 Buldukları yerlerdeki küçük Araplar
 Doğmuş olanlar, doğacak olanlar
 Toprağın değerinin ne olduğunu,
 Çünkü bekliyor onları
 Bir toprak savaşı..

Nizâr Kabbânî, yukarıdaki dizelerinde dile getirdiği “büyükler”den amacı

dönemin Arap yöneticileriydi. Bilindiği gibi Yahudilerin Filistin'e yerleşmeleri ve bir devlet kurmaları sadece İngilizlerin yardımıyla olmamıştır. Aynı zamanda bazı Arap devlet adamlarının ihaneti de bu devletin kurulmasına neden olmuştur. Örneğin Hicâz Kralı Hüseyin'in oğlu ve daha sonra Irak Kralı olan I. Faysal, babasının adına Ocak 1919'da Yahudilerin Filistin üzerinde iddia ettikleri hakları tanıyan ve Yahudilerin Filistin'e göçmelerini onaylayan bir anlaşmayı Siyonist Teşkilatı Başkanı Weizmann'la imzalamıştır.²¹

Nizâr Kabbânî, 1967 Arap-İsrail savaşından önce *el-Hubb ve'l-Pitrol* (Aşk ve Petrol) adlı şiirini yazar. Bu şiirde Filistin sorununa duyarsız kalan, Arap ulusunun millî serveti niteliğindeki petrolün gelirleriyle İngiltere, Fransa gibi Avrupa ülkelerinde zevk ve sefa süren körfez Arap ülkelerinin yöneticilerini ironik bir üslûpla hicveder:²²

*Ey petrolün prensi! Debelen zevklerinin çamurunda
Çapkınlıklarınla debelen bir silgi gibi
Petrol senindir, sık onu sevgililerin ayakları üzerine
Paris'teki kırmızı geceler, insafını öldürdü senin
Orada, bir fahişenin ayaklarına gömdün servetini
Kudüs'ü, Tanrı'yı ve ölülerinin küllerini sattın
Sanki İsrail'in mızrakları, kız kardeşlerinin karnındaki çocukları düşürmemiş
miydi!
Evlermizi yıkmamıştı sanki, mukaddes kitaplarımızı yıkmamıştı!
Sanki Bi'ru's-Seba 'da, Yâfâ'da ve Hayfâ'da ağaçlarda idam edilenler senin
sülalenden değildi!
Kudüs kan revan içinde, oysa sen şehvetinin esirisin
Uyuyorsun, yaşanan trajedi sanki senin trajedin değil.
Ne zaman anlayacaksın?
Ne zaman senin zatında (ruhunda) uyanacak insan?
Nizâr Kabbânî, altı gün süren 1967 Arap-İsrail Savaşı²³ ve bu savaşın Arapla-*

²¹ Tarık Namık Gündüz, **Arap Milliyetçiliği, Filistin Sorunu ve Arap Dünyasındaki Birleşme Hareketlerinin Tarihçesi**, Özen Matbaacılık, Ankara 1994, s.18.

²² Kabbânî, *el-A'mâlu's-Şi'riyye el-Kâmile*, C.I, s.446-447.

²³ Savaş İsrail'in üstünlüğü ile bittikten sonra İsrail, Süveyş kanalının kıyılarına kadar Sina Yarımadasını, Ürdün'ün batı bölgesinin bütünü ve Suriye'nin Golan tepelerini işgal etmiş oldu.

rın yenilgisiyle sonuçlanmasının ardından, bu yenilginin yarattığı öfke ve bu yenilginin kabullenmeyişi, o zamana değin bütün Arap dünyasında bir aşk ve kadın şairi olarak anılan Kabbânî'yi ses getiren bir siyasî şair olarak öne çıkartmıştır.

Şair, bu savaşın hemen akabinde yazdığı *Hevâmiş 'alâ Defteri'n-Nekse* (Yenilgi Defterine Notlar) adlı şiiriyle tepkisini ortaya koyar. Bir çok eleştirmen de şairin bu kasidesini siyasî şiirleri için bir dönüm noktası ve sanat anlayışı hususunda da değişimin başlangıcı olarak görür.²⁴ Şairin kendisi de, daha sonra bu görüşlere katılır.²⁵ Nizâr Kabbânî *Hevâmiş 'alâ Defteri'n-Nukse* adlı şiirinde ilgi alanındaki değişime değinir ve bunu şöyle dile getirir:²⁶

Ey hüzünlü vatanım!

Beni bir anda..

Aşk ve duygu şiiri yazan bir şairden

Bıçakla yazan bir şaire çevirdin...

Bundan sonra aşk olmayacaktı Kabbânî'nin şiirlerinin ana teması. Tersine Arapların içinde bulunduğu durumu gerçekçi bir bakışla gören ve hiç de iyi olmayan mevcut durumun sorumlularını arayıp onları ağır bir dille eleştiren siyasî şiir olacaktı onun gözdesi. Aslında siyasî şiir, onun isteyerek yöneldiği bir alan değildi. Kadınların gönlünde taht kurmuş bir aşk şairi olarak konumundan hiç de hoşnutsuz değildi. Ne var ki Arap dünyası kan ağlarken romantik aşk şiirlerini sürdürmesi ve toplumun acıklı durumunu görmezden gelmesi, kendisi için de utanılacak bir durum olmalıydı.

Haziran yenilgisinden sonra şairin kapıldığı öfke karşısında sevgi âdete yok olmuş, öfke duymak ve duyduğu öfkeyi şiirlerine taşımak, İsrail'in Filistin ve diğer Arap toprakları üzerindeki işgali var olduğu sürece bitmeyen uzun soluklu bir eyleme dönüşmüştür.²⁷

Nizâr Kabbânî'nin *Hevâmiş 'alâ Defteri'n-Nekse* adlı şiiri, Haziran 67 Savaşında Arapları hezimete götüren nedenleri sorgulayan kırıncı bir öz eleştiri niteli-

İşgal edilen bu bölgelerin iadesi, bundan sonraki dönemde Arap cephesi için sürekli barış koşulu olarak ileri sürülmüştür. 1967 Arap-İsrail Savaşı hakkında geniş bilgi için bkz. Fahir Armaoğlu, **Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları**, s.240-256.

²⁴ Necm, *Nizâr Kabbânî Şâ'ir likulli'l-Ecyâl*, Dâru Su'âd es-Sabâh, Kuveyt 1998, C.I, s.460.

²⁵ Kabbânî, *el-A'mâlu'n-Nesriyye el-Kâmile*, Menşûrât Nizâr Kabbânî, Beyrut 1983 C.VII, s.422.

²⁶ Kabbânî, *el-A'mâlu's-Siyâssiyye el-Kâmile*, Menşûrât Nizâr Kabbânî, Beyrut 1993, C.VI, s.475.

²⁷ *Aynı eser*, C.VII, s.418-419.

ğindedir. Bu şiirin en önemli özelliği, yenilgiye uğramış ve beyin travması geçirmiş bir ulusun duygularını ve psikolojik durumunu yansıtmasıydı. Burada şair, baskı ve zulüm altında gördüğü halkı boş söylemlerle kandıran Arap idarecileri hedef alır ve yenilgiye götüren düşünceleri sorgular:²⁸

*Arkadaşlar! Figan ediyorum size eski dile
Ve eski kitaplara
Figan ediyorum size
Eski ayakkabılar gibi delinmiş sözlerimize
Aşağılık, hiciv ve küfür kelimelerine
Figan ediyorum size
Figan ediyorum size
Yenilgiye götüren düşüncenin sonuna..*

Şair, Arap düşüncesini sorgularken bu arada yenilgiye götüren faktörleri de sıralar. Ona göre yenilgi sürpriz değildir. Çünkü Araplar uygar dünyaya ayak uydurmamış, zihniyet itibarıyla “câhili” niteliklerden sıyrılamamıştır:²⁹

*Şaşmamak gerekir savaşı kaybedersek
Çünkü savaşa
Doğulunun sahip olduğu tüm hitabet yeteneğiyle,
Bir sinek öldürmeyen Antariyelerle³⁰ giriyoruz
Çünkü davul ve rababa³¹ mantığıyla giriyoruz..
İçler acısı bir duruma düşmemizin sırrı..
Sesimizden daha gür olan çığlıklarımızda..
Boylarımızdan daha uzun kılıçlarımızda..
Tek bir ifadeyle özetlenebilir meselenin özü
Biz medeniyetin sadece kabuğunu giydik
Câhili kaldı ruhumuz..*

Arapların, iyi bir savaş hazırlığı, savaş plânı olmaksızın, sadece hamasî söz-

²⁸ Aynı eser, C.VI, s.473.

²⁹ Aynı eser, C.VI, s.477-478.

³⁰ Burada şair, özgürlüğünü savaşlarda gösterdiği yiğitliğiyle kazanan Câhiliye şairlerinden olan ‘Antara b. Şeddâd’a atıfta bulunmaktadır.

³¹ Bedevî toplumlarının kullandığı ilkel bir müzik aleti.

lerin arkasına sığınarak savaşa tutuştuğu, böyle olunca da yenilginin kaçınılmaz olduğu görüşünü savunan Kabbânî, Arap dünyasında demokrasinin olmayışını da yenilginin nedenleri arasında sayar:³²

Sultanım!

İki defa savaşı kaybettin

Çünkü halkımızın yarısının dili yoktur

Dili olmayan bir halkın

Ne önemi var?

Arap ülkeleri arasında birliğin sağlanamaması, özellikle de 1958 yılında Suriye ile Mısır'ı birleştiren Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin³³ kısa sürmesi de şair tarafından, düşman karşısında gücün zayıflaması ve yenilginin hazırlayıcısı bir durum olarak telakki edilir.³⁴

Birliği toprağa gömmeseydik

Körpe bedeni mızrakla parçalamasaydık

Kirpik ve gözlerin içinde kalsaydı

Mubah kılmazdı etimizi köpekler ...

Şair, hezimetin sorumlusunun sadece siyasilerin olmadığını, bu yenilgide tüm ulusun payı bulunduğunu vurgular:³⁵

Duygudan yoksun (kalındır) derilerimiz

İflastan şikâyet ediyor ruhlarımız

Zar, satranç ve şekerleme arasında geçiyor günlerimiz

"Bizler insanlara gönderilen en iyi ümmet" miyiz?!

Şair, yenilgiye götüren faktörleri sıraladıktan sonra bu defa bu hezimetin hal-

³² Kabbânî, *el-A'mâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile*, C.VI, s.492-493.

³³ 1 Şubat 1958 yılında toplanan Mısır Cumhurbaşkanı Cemâl 'Abdunnâsir ile dönemin Suriye Cumhurbaşkanı Şukrî el-Kuvvetli bir bildiri yayımlayarak, iki Arap devleti arasında birleşmeyi ilân ederler. Bu bildirinin ilanından üç hafta sonra referanduma gidilir. Her iki ülkenin halkı birleşmeyi onaylar ve Cemâl 'Abdunnâsir'ı da Birleşik Arap Cumhuriyeti Başkanlığına seçer. Ancak bu iki ülke arasındaki birlik uzun sürmez. 28 Eylül 1961 yılında Şam'da meydana gelen bir askerî darbe ile bu birlik de fiilen sona erer. Bkz. Tarık Namık Gündüz, **Arap Milliyetçiliği-Filistin Sorunu ve Arap Dünyasındaki Birleşme Hareketlerinin Tarihçesi**, Özen Matbaacılık, Ankara 1994, s.64-69; Ettore Rossi "Suriye" İ.A. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1997, C.II, s.63-64.

³⁴ Kabbânî, *el-A'mâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile*, C.VI, s.494.

³⁵ *Aynı eser*, C.VI, s.487.

kın üzerinde yarattığı aşağılık kompleksinden kurtulmak ve kaybedilen prestiji yeniden kazanmak için petrolün bir silah olarak kullanılması çağrısında bulunur.³⁶

Sahrada fıskıran petrolümüz

*Alev hançerine dönüşebilirdi..*³⁷

Kabbânî, yenilgiden önce yazdığı siyasî şiirlerinde olduğu gibi bu şiirinin sonunda da geleceğin umutları olarak gördüğü gençlere seslenerek hezimete uğramışların haberlerini okumamalarını ve düşüncelerinden etkilenmemelerini ister.³⁸

Çocuklar! Yenilgiye uğramış neslimizin haberlerini okumayın

Bizler hayal kırıklığı yaşayanlarız..

Bizler bir kavun kabuğu kadar değersiziz

(...)

Çocuklar!

Okyanustan körfeze kadar, sizler umutların başaklarısınız

Prangaları kıracak nesil sizsiniz

Sizsiniz yenilgiyi yenecek kuşak.

Haziran yenilgisi, askerî bir yenilginin yanı sıra, aynı zamanda Arap siyasî sisteminin çöküşünün ve iflasının da açık bir göstergesiydi. Zira savaştan önce Arap liderleri Filistin meselesi üzerinde siyaset yapıyorlardı. Vatandaşlarını da içi boş, hamasî söylemlerle oyalıyorlardı. Savaştan sonra tüm sermayeleri tükendiği gibi kralın çıplak olduğu da herkes tarafından görüldü. Bu nedenle şair, Arap siyasî liderlerine şöyle seslenir.³⁹

Ne zaman ayrılacaksınız?

³⁶ Aynı ese , C.VI, s.488.

³⁷ Nitekim petrol üreticisi Arap ülkeleri, 1973’de Arap-İsrail Savaşı’nda Mısır ve Suriye’ye destek olmak ve başta ABD ve Batı ülkelerinin İsrail’e vermiş oldukları desteği kesmek için aynı yılın Ekim ayında bir araya gelerek, İsrail’e destek olan ülkelere petrol ambargosu uygulama kararı almışlardır. Dünya petrol üretiminin yaklaşık yüzde 60’ını karşılayan Arap ülkelerinin uyguladığı bu ambargo anında etkisini göstermiş ve dünya o güne kadar görülmemiş bir enerji kriziyle karşı karşıya kalmıştır. Petrolü ilk kez silah olarak kullanan Arap ülkelerinin bu ambargosu iki yıl sürmüşse de ambargonun etkileri 1980 yılına kadar devam etmiştir. Bu sürede petrol fiyatları yüzde 400 artmıştır. Bkz. *Milliyet Gazetesi*, 9 Nisan 2002, s.20; Albert Hourani, **Arap Halklar Tarihi**, çev. Yavuz Alagon, İletişim Yayınları, İstanbul 2001, s.482; Fahir Armaoğlu, **20 Yüzyıl Siyasî Tarihi (1914-1980)**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1983 s.725-728; Oral Sander, **Siyasi Tarih (1918-1994)**, İmge Kitabevi Ankara 1994, s.418.

³⁸ Kabbânî, *el-A‘mâlu’s-Siyâsiyye el-Kâmile*, C.VI, s.496-497.

³⁹ Aynı eser, C.III, s.110-111.

Tiyatro başınıza yıkıldı
Ne zaman ayrılacaksınız?
İnsanlar salonda tükürüp küfür ediyorlar
Sizin için Filistin, değerli yumurtasından yediğiniz
Bir tavuktu.
Sizin için Filistin,
Çıkar sağladığınız Osman'ın fistanyıdı
Ne mutlu size!
Sınırlarımız sayenizde
Bir kağıt parçası haline geldi ..
Helal olsun size!
Peşkeş çekilen bir kadına döndü.
Helal olsun size be..!

Daha sonra Kabbânî, Filistin Kurtuluş Örgütü adlı teşkilatının kuruluşu⁴⁰ münasebetiyle 1969 yılında *Fetih* adlı şiirini yayımlar. Bu şiirde şair, umutların kaybolduğu bir zamanda Filistin Kurtuluş Örgütünü, ölümünden sonra dirilen kurtarıcı bir Mesih'e, kanayan yaranın içinde biten bir güle benzeterek bu örgütü şöyle över:⁴¹

Bizler öldürüldükten ve
Cenaze namazımız kılındıktan sonra,

⁴⁰ Filistin halkının Yahudilere karşı mücadelesi 1920'lere kadar uzanmakla beraber, "İsrail Devleti"ne karşı örgütlü mücadelelerin, 1955 yılında Cemâl 'Abdunnâsır'ın Gazze'deki Filistinlere komando eğitimi sağlamasıyla sistemli bir mücadele hâline gelir. Bu eğitime katılanlar "Fedâ'iyyun" (Fedaîler) olarak anılır. Ancak 1956 Savaşında Gazze'nin İsrail tarafından işgali üzerine, bütün "Fedâ'iyyun" hareketinin mensuplarının listesi de İsrail tarafından ele geçirilir ve İsrail tarafından bu hareket çökertilir. Ardından Filistinler tarafından el-Fetih örgütü kurulur. Fetih örgütünün kesin bir başlangıç tarihinin tespiti güç olmakla beraber bu örgütün, kimi kaynaklarca Yâser 'Arafât tarafından 1958'de kurulduğu, bazı kaynaklara göre de 1950'li yıllarda Batı Almanya'da Stuttgart Üniversitesi'nde okuyan Filistinli öğrenciler tarafından kurulduğu ileri sürülür. Kimilerine göre 1956'da Gazze'nin İsrail tarafından işgalinden sonra bazı Gazzeli Filistinlilerin İsrail'e karşı nasıl mücadele edileceğine dair yaptıkları tartışmalar sırasında doğmuş ve daha sonra başkanlığına Yâser 'Arafât seçilmiştir. Geniş bilgi için bkz. Fahir Armaoğlu, **Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları**, s.221-224; M. Lutfullah Karaman, "Filistin Kurtuluş Örgütü" **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul 1996, C.XIII, s. 103-106.

⁴¹ Kabbânî, **el-A'mâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile**, C.III, s.139-140.

Defnedildikten,
 Kemiklerimiz kireçlendikten,
 Ayaklarımız tahtalaştıktan,
 Derilerimiz eskiyip yıprandıktan sonra
 Fetih geldi bize
 Tıpkı yaradan biten güzel bir gül gibi
 Tuz sahralarının susuzluğunu gideren soğuk bir su pınarı gibi
 Sonra birden.. kefenlerimizi yırtıp kalktık ayağa
 Birdenbire
 Hz. Mesih gibi diriliverdik ölümümüzden sonra..

Daha sonra Kabbânî, el-Fetih örgütünün ileride başarı göstereceğine olan bir inancıyla İsrail'e gözdağı verir ve böylece İsrail'e karşı direnme ve savaşma azminde olan Arap savaşçıları yüreklendirme yoluna gider:⁴²

Her ne kadar gecikseler de gelecektir onlar
 Buğday tanesinde,
 Veya zeytin tanesinde
 Gelecekler onlar, ağaçlarda, rüzgârlarda ve dallarda
 Sözlerimizde,
 Seslerimizde gelecekler
 Annelerimizin gözyaşlarında
 Ölülerimizden çok değerli olanların gözlerinde gelecekler..
 Her ne kadar gecikseler de gelecektir onlar
 Cebelu 'z-Zeytûn ya da Ramallâh 'tan gelecekler
 Menne ve Selva⁴³ gibi gökyüzünden,
 Çocukların oyuncaklarından, kadınların bileziklerinden gelecekler
 Güzel hüznümüzden, gurur abidesi olarak bitecekler
 Kayaların arasından bir demet peygamber olarak doğacaklar.
 Ne adları ve ne de hüviyetleri var

⁴² Aynı eser, C.III, s.141-142.

⁴³ Bir kuş türü.

Ancak onlar gelecekler..

Aynı şekilde bir başka şiirinde bu bağlamda şu tehditleri savurur:⁴⁴

Cin gibi önünüze çıkarız

Ormanların kamışlarından

Posta kutularından, otobüs koltuklarından

Sigara paketlerinden, benzin depolarından

Kur 'ân 'ın yapraklarından,

Ayet ve satırlardan çıkarız karşınıza

Kurtulamayacaksınız elimizden..

Çünkü rüzgâra, suya ve bitkilere karışmışız bizler

Renk ve seslerle yoğrulmuşuz bizler.

Kabbânî, yukarıdaki şiirin ardından *Kudüs* adlı şiiriyle işgal altında bulunan Kudüs'e seslenir ve şehrin kutsal kimliğini öne çıkararak onun işgal altında olmasından dolayı duyduğu üzüntüsünü dile getirir. Bu şiirinde de hava karamsarlıktan ve kötümserlikten kesinlikle uzaktır. Şair, yurtlarından edilmiş olan Filistinlilerin, yeni kuşağın vereceği savaşın sonunda eski topraklarına mutlaka döneceklerine olan inancını vurgular:⁴⁵

Ey Kudüs!.. Ey hüznlerin şehri!

Ey göz kapaklarında dolaşan iri gözyaşı

Ey dinlerin incisi, sana olan saldırıları kim durduracak?

Duvar taşlarındaki kanı kim yıkayacak?

Kim kurtaracak İncil'i?

Kim kurtaracak Kur 'ân 'ı?

Kim kurtaracak Mesih'i, Mesih'i öldürenlerden?

İnsanı kim kurtaracak?

Ey Kudüs!.. Ey benim güzel şehrim!

Ey Kudüs!.. Ey sevgilim!

Yarın... yarın limon ağaçları çiçek açacak

Yeşil başaklar ve dallar sevinecek

⁴⁴ Kabbânî, *el-A'mâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile*, C.III, s.172-173.

⁴⁵ Aynı eser, C.III, s.163-164.

Gözler gülecek

Ve geri dönecek göçmen güvercinler,

Pisliklerden arınmış çatılara.

Kudüs adlı kasidesinin ardından bu defa Kabbânî, Nisan 1969 yılında Bağdat'ta düzenlenen dokuzuncu şiir şöleninde *İfâde fî Mahkemeti 'ş-Şi'r* (Şiir Mahkemesinde Bir İfade) adlı şiirini okur. Bu şiirin ana teması, Haziran yenilgisinden dolayı, duyulan derin üzüntüdür.

Burada şair, Arap yöneticilerinin söylemleri ile eylemleri arasındaki çelişkilere dikkat çekerek Filistin meselesini kendi siyasi menfaatleri doğrultusunda istismar etmelerini eleştirir. Mevcut Arap yöneticilerinden de Filistin davasına hiçbir katkıları olmayacağını ifade eder:⁴⁶

Filistin aralarında bir açık artırma gibi her alıcı istediğinde fiyatını artırır.

Tarihi okusaydık, Kudüs ve ondan önce el-Hamrâ' (Endülüs) yitirilmezdi.

Ey Filistin! Kureyş'i çağırma, çünkü Kureyş'in süvarileri öldü.

'Abduşems'in erkeklerini çağırma, kadınlardan başka kimse kalmadı onlarda.

1970 yılında ise Kabbânî, *Menşurât Fidâiyye 'alâ Cidrân İsrâ'il* (İsrail Duvarlarında Fedâî Afişleri) isimli kasidesini yayımlar. Şairin bu kasidesi onun siyasi şiirlerinde Arapların gelecek umutlarını yok ettiği şeklindeki suçlamalara da cevap niteliğindedir. Şair, burada İsrailoğullarının Arap topraklarını işgal etmekle, bu savaşın sona ermeyeceğini, zira dünyanın kuruluşundan beri bu toprakların Arapların olduğunu, bu nedenle de bu savaşın bitmeyeceğine olan inancını şu şekilde dile getirir:⁴⁷

Bu bizim ülkemizdir

Dünyanın kuruluşundan beri buradaydık

(...)

Ey İsrailoğulları! Böbürlenmeyin

Saatin akrepleri dursa da

Bir gün mutlaka dönecektir.

Toprağı işgal etmekle bizi korkutamazsınız

Tüy, kartalın kanatlarından düşebilir

⁴⁶ Kabbânî, *el-A'mâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile*, C.III, s.403,406.

⁴⁷ Aynı eser, C.III, s.167 v.d.

*Korkutmaz bizi uzun susuzluk
Sular her zaman kayaların bağrında kalır
Orduları yendiniz, ancak duyguları yenemediniz
Ağaçları tepelerinden kestiniz,
Kökleri kaldı..*

(...)

*Bizim ile sizin aranızda olan (husumet) ne bir
Ne beş ne on ne de bin yılda biter
Özgürlük savaşları uzundur oruç gibi.*

İsrailoğullarının bu topraklardan eninde sonunda çıkacaklarını, çünkü mukad-
des kitapların buna işaret ettiğini belirten şair, bu gerçeği görmemeleri halinde
silah zoruyla bu topraklardan çıkarılacaklarına olan kanaatini şu şekilde ifade
eder:⁴⁸

*Zebur 'da yer alan bilgileri
Okumanızı öneririz
Tevrat 'ınıza uyup, peygamberinizin peşinden
Tur (dağına) 'a gitmenizi öneririz
Sizin burada ne ekmeğiniz var ne de varlığınız
Allah 'ın kitabında (sizlerle ilgili) şu bilgiler yer alıyor:
Mısır 'dan çıkacaksınız
Mısır çölünde aç susuz kalacaksınız,
Yaraticınızın dışında buzağıya tapacaksınız
Allah 'ın nimetleriyle küfür edeceksiniz
Adamlarımızın taşıdıkları sloganlara,
Allah 'ın sözlerine şu iki satırı ilave ettik:
“Golan tepelerinden çıkacaksınız”
“Ürdün yakasından çıkacaksınız”
“Silah zoruyla çıkacaksınız..”*

Kabbânî, bu kasidesinde Arapları farklı bir biçimde motive eder. Haziran ye-

⁴⁸ Aynı eser, C.III, s.177-185.

nilgisini yaşatanların saf dışı kaldıklarını, bu yenilginin Arapları kendilerine getiren acı bir tecrübe olduğunu belirterek geride kalanlara olan güvenini ve onların savaşıma gücüne olan inancını vurgular, İsraililere hitap ederek der ki:⁴⁹

Haziran sadece günlerden bir gündür

En güzel gül, hüzün bahçesinde bitendir.

(...)

Sizdeki Araplar

Hayal ihraç eden Araplardı

-Hazirandan sonra- bir mayın tarlasına dönüştüler onlar

Taşındı yerinden Hanova ve Viyatnam

Bahsettiğiniz Araplar taşlaştılar..

Değiştiler..

1973 yılına gelindiğinde Araplar, 1967 yılında kaybettikleri toprakları geri alabilmek için Mısır ve Suriye'nin öncülüğünde İsrail'e savaş açtılar. Bu savaşta Arap Cephesi, İsrail'e karşı kısmi bir zafer elde etti. Suriye, daha önce İsrail'in elinde bulunan Kunayıra'yı, Mısır da Sina topraklarının bir kısmını geri almayı başarır.⁵⁰ Ayrıca Araplar, bu savaşta her ne kadar 1967 yılında kaybetmiş oldukları topraklarının tümünü alamamışlarsa da İsrail'in daha önce barışçıl çözüm girişimleri karşısında takındığı katı ve sert tutum yerine daha ılımlı, daha barışçıl bir tutum takınmasını sağlamışlar ve böylece tarafları Camp David'e götüren barış sürecinin yolu açılmıştır.

Nitekim Enver Sedat, Sina'daki işgal altında kalan topraklarını barışçıl yollarla almak amacıyla 1978'de Mısır ile İsrail arasında imzalanan Camp David Anlaşması'ndan önce barışçı çözüm girişimleri doğrultusunda 19-21 Kasım 1977'de İsrail'e bir ziyaret gerçekleştirdi. Bu ziyaret, tüm Arap dünyasında büyük bir infial yarattı.⁵¹ Kabbânî de bu ziyarete tepkisini *Mevâvil Dimaşkiyye ilâ Kamer Bağdâd* (Bağdat Ayına Şam'ın Uzun Havaları) adlı şiiriyle dile getirmiştir:⁵²

⁴⁹ Aynı eser, C.III, s.183,192,193.

⁵⁰ 1973 Arap-İsrail savaşı hakkında fazla bilgi için bkz. Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları*, s.320 v.d; Fahir Armaoğlu **20 Yüzyıl Siyasi Tarihi**, s.715-723; Muzaffer Erendil, **Çağdaş Ortadoğu Olayları**, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1992, s.87.

⁵¹ Geniş bilgi için bkz. Fahir Armaoğlu, **Filistin Meselesi Arap- İsrail Savaşları**, s.389-389.

⁵² Kabbânî, *el-A'mâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile*, C.III, s.510-511.

*Duydun mu? Ey Mutenebbî! Kâfûr'un⁵³ piramitleri dağıttığını
Mısır, bir köylünün eline düştü, Tramvaydan⁵⁴ başka satacak bir şey bulamadı
Arzusu tiyatrocunun olmak, iki yüz takar, biri komedi diğeri trajedi için.
O, şehvet ve gururuyla Faruk,⁵⁵ intikam ve zorbalığıyla Hidiv'dir.
Nili kendine bir müsteşar tayin etti, binlerce kişiyi de koyun gibi önüne kattı
'Abs ve Temîm evlerini ateşe verdi, akrabalık bağlarını da inkâr etti
Sinirli.. Mısır'da horoz gibi öter, Kudüs'te ise ayakkabıları siler.*

Mısır ile İsrail arasında imzalanan Camp David Barış Anlaşmasına⁵⁶ Arap dünyasının tepkisi, Enver Sedat'ın Kudüs'e gitmesinden daha sert olur. Mısır'ın İsrail'le Barış Anlaşması imzalamış olmasının genelde Arap dünyasında yarattığı olumsuz hava, sonunda, Mısır'la pek çok Arap ülkesi aralarında diplomatik ilişkilerin askıya alınmasına kadar gider.⁵⁷ Nizâr da bu anlaşmaya tepkisini *Ene Mut'abun bi 'Urûbeti* (Araplığımla Yorulmuşum Ben) adlı şiirinde ortaya koyar.⁵⁸

Mısır'ın Yahudileştigiğine, Hüseyin Efendimizin makamının çiğnendiğine kim inanır

⁵³ Ebû'l-Misk Kâfûr, İhşidi Hanedanının 966-968 yılları arasında Mısır'da görev yapmış valisiydi. Geniş bilgi için bkz. Philip K. Hitti, **İslam Tarihi**, çev: Salih Tuğ, Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1995, C.II, s.717-718.

⁵⁴ Bazı üçkâğıtçılar tarafından güneyden Kahire'ye gelen Mısırlı köylülere belediyeye ait tramvayları kendilerinin malıymış gibi satıp, onları kandırarak paralarını alıyorlardı. Böylece halk arasında "Tramvay satmak" bir deyim haline gelir.

⁵⁵ Kral Fârûk, 1940'de Kahire'de doğdu. Babası, Osmanlı Hidvî İsmâ'il Paşanın oğlu Kral Fuâd, annesi Türk asıllı Kraliçe Nazlı Sabri hanım'dır. Babasının ölümü üzerine 1936'da tahta geçen Fârûk, para ve sefahate düşkünlüğüyle tanınan biriydi. 1952'de Cemâl 'Abdunnâsir ve arkadaşlarının yönetime el koymaları üzerine tahtan indirilip Roma'ya sürgün edildi ve 1965'te kalp krizinden orada öldü. Bkz. Mustafa L. Bilge, "Kral Fârûk", **T.D.V. İslam Ansiklopedisi**, İstanbul 1995, C.XII, s.176-177.

⁵⁶ Enver Sedat ile Begin Vaşington yakınlarında yer alan Camp Davit'te Jimmiy Carter'ın katılımıyla 17 Eylül 1978'de Mısır İsrail ve Amerika arasında Camp Davit Anlaşması imzalandı. Bu anlaşmanın içeriği hakkında geniş bilgi için bkz. Fahir Armaoğlu, *Filistin Meselesi ve Arap-İsrail Savaşları*, s.407 v.d; Fahir Armaoğlu, **20 Yüzyıl Siyasi Tarihi**, s.735 v.d; M.Lütfullah Karaman "Filistin", **T.D.V. İslam Ansiklopedisi**, İstanbul 1996, C.VIII, s-99-100; Albert Hourani, **a.g.e.**, s.483-484.

⁵⁷ Mısır, İsrail'le Camp David'te barış anlaşmasını imzaladıktan sonra Arap Birliği'nin 19 üyesi 27 Mart'ta Bağdat'ta toplanarak Arap ülkeleri, bu barış anlaşmasını kabul etmediklerini, Mısır'la diplomatik ve ekonomik ilişkilerin kesilmesine karar verirler. Üyeliği de askıya alırlar ve birliğin merkezini de Kahire'den Tunus'a taşırlar. Mısır, 1987'de üyeliğe yeniden kabul edilir. Bkz. Fahir Armaoğlu, **20 Yüzyıl Siyasi Tarihi**, s.745-746.

⁵⁸ Kabbânî, **el-A'mâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile**, C.III, s.644-645.

*Bu Mısır değil, namazı İbranice, imamı (Devlet Başkanı) da yalancı
Bu Mısır değil, Mısır'ın gökyüzü küçüldü, kadınlarının namusu çiğnendi
Bir Kâfûr geldiğinde.. halka zulüm eden nice yöneticinin tacı takunya oldu.*

1982 yılında İsrail'in Lübnan'ı işgal etmesinin amacı, güney Lübnan'dan gelen Filistin saldırılarını durdurmak ve Beyrut'ta bulunan Filistin Kurtuluş Örgütünü yok etmektir. Amerika Dışişleri Bakanı'nın Arap dünyası nezdindeki girişimleri sonucunda Filistin Kurtuluş Örgütünün lideri Yâser 'Arafât,⁵⁹ 27 Haziran 1982'de Beyrut'tan ayrılmayı prensip olarak kabul eder ve karargâhını Tunus'a taşır. 'Arafât, Lübnan'dan ayrılmak zorunda kaldıktan sonra Filistin sorununu uluslararası siyasî bir platforma taşımak amacıyla diplomatik faaliyetlerini artırır, ancak bu girişimleri sonuçsuz kalır. Bunun üzerine Cezayir'in Fransız işgaline karşı yaptığı silahsız direnişi örnek alarak bağımsız bir Filistin Devleti'nin kurulması için Aralık 1987'de Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinlileri İsrail'e karşı silahsız taşlı direnişe (*intifada*) çağırır.⁶⁰

Filistinli çocukların bağımsızlık için başlattığı *intifada* hareketine Nizâr Kabbânî de şiirleriyle destek verir. Nitekim yazdığı *Atfâlu'l-Hicâre* (Taş Atan Çocuklar) adlı şiiriyle bu çocukların attıkları taşların, dünya kamuoyunun dikkatlerini Filistin meselesine çekmesinden övgüyle şöyle söz eder:⁶¹

*Dünyayı büyülediler
Yoktu ellerinde taştan başka bir şey
Kandiller gibi aydınlattılar ve bir müjdecî gibi geldiler
Direndiler.. patladılar.. ve şehit düştüler...
Biz ise kutup ayuları gibi kaldık
Bedenleri sıcağa karşı korumalı,
Bizim yerimize savaştılar.. ölene değin
Kahvehanelerimizde oturduk.. istirdiye salyası gibi*

⁵⁹ Abû 'Ammâr lakabıyla tanınan Yâser 'Arafât, 1929'da Gazze'de dünyaya geldi. Asıl adı 'Abdurrahmân 'Abdurraûf 'Arafât el-Kudve el-Huseynî'dir. 1951'de Kahire'de mühendislik eğitimi alan 'Arafât, fakültede öğrenciyken 1953'te Süveyş kanalındaki İngiliz birliklerine saldırılar düzenleyen öğrenciler arasında yer almıştır. Bkz. Fahir Armaoğlu, **Arap İsrail Savaşları**, s.222-223.

⁶⁰ Geniş bilgi için bkz. Fahir Armaoğlu, **Arap İsrail Savaşları**, s 223; Ömer Turan, **a.g.e.**, s.202-203.

⁶¹ Nizâr Kabbânî, **Sulâsiyetu Atfâli'l-Hicâre**, Menşûrât Nizâr Kabbânî, Beyrut 1988, s.19-20.

(...)

Ahh.. ihanet kuşağı!..

Ey para (satılmışların) kuşağı!..

Ey çöp kuşağı!..

Ey fuhuş kuşağı!..

Üzerinizden geçecekler-her ne kadar tarih gecikirse geciksin-

Taş çocukları..

Şair, *Duktûratu Şeref fi Kîmyâ 'i'l-Hacer* (Taş Kimyasında Onur Doktorası) adlı şiirinde ise *intifada* çocuklarının büyük silah gücüne sahip İsrail kuvvetlerini nasıl çaresiz bıraktıklarını ortaya koyarak onların bu direnişini şöyle över:⁶²

Atıyor bir taş..

Ya da iki taş

Bölüyor İsrail kobrasını ikiye

Yutuyor tankların etini

Ve dönüyor bize..

Kolsuz

Bir an içinde..

Görünür bulutların üstünde bir yer

Doğar gözlerde bir vatan

(...)

Sorar onu büyük gazeteler:

Kenân topraklarından gelen bu peygamber kim?

Hangi çocuk bu?

Hüzün rahminden çıkan,

Hangi efsane bitkisi

Duvarların arasında bu biten?

Hangi yakut nehri

Kurân'ın yapraklarından taşan?

Şair, *el-Gâdibûn* (Öfkeli) adlı şiirinde ise Gazzeli öğrencilere üzerinde ya-

⁶² Aynı eser, s.43-44.

şadıkları toprakları kendi neslinin kaybettiğini, geri almak için de herhangi bir çabada bulunmadığı itirafında bulunur ve onlardan direnişlerini sürdürmelerini ister:⁶³

Gazze öğrencileri!...
Öğretin bize..
Sizdekinin bir kısmını
Çünkü unuttuk biz
(...)
Öğretin bize..
Çocukların elleri arasında taşın
Nasıl değerli bir elmasa dönüştüğünü
Gazze öğrencileri!...
Basınımıza aldirmayın
Dinlemeyin bizi
Vurun..
Vurun...
Tüm gücünüzle
Kararlı olun
Ve dinlemeyin bizi..

Nizâr Kabbânî, Filistinli çocukların direnişlerini bu şiirleriyle desteklerken, İsrail'in çeşitli gazete ve dergilerinde kendisi aleyhinde haberler çıkar ve terörü desteklediğine dair kendisine bir takım suçlamalar yöneltilir.⁶⁴ Şair, bu suçlamalara, *Ene ve'l-İrhâb* (Ben ve Terör) adlı şiiriyle şöyle yanıt verir:⁶⁵

Suçlanıyoruz terörle biz
Ne zaman savunsak gülü...ve kadını,
Günahsız kasideyi...
Gökyüzünün maviliğini...
Bir vatani, artık içinde kalmadı

⁶³ Aynı eser, s.43–44.

⁶⁴ Âmir Mubîd, *Nizâr Kabbânî, Rahîl Kârâ Şi'riyye*, Dâru'l-Ma'ârif, Dimâşk 1998.105.

⁶⁵ Mâzin en-Nakîb, *Nizâr Kabbânî Şâ'iru'l-Hubb ve'l-Vatan*, Dâru Hazm, Suriyâ 2002, s.75.

*Ne havası.. ne suyu,
 Ne çadırı.. ne devesi,
 Ne de siyah bir kahvesi
 Terörle suçlanıyoruz biz
 Sökülmüş... dağılmış.. parçalanmış
 Bir vatan kalıntısı hakkında yazı yazdığımızda
 Terörle suçlanıyoruz biz
 Sesimizi yükselttiğimizde
 Milliyetçi liderlerimize
 Ve eğerlerini değiştiren herkese
 Ve birlikçilikten
 Simsarlığa dönenlere!!*

Şair, şiirin devamında işgalin önüne geçecek tüm direniş hareketleri şayet bir terör olayı olarak değerlendirilecekse böyle bir terör hareketinin yanında olduğunu vurgular.⁶⁶

*Ben terörden yanayım
 Eğer halkı kurtaracaksa,
 Zorbalık..ve zorbacılardan
 Eğer insanı, insanın vahşetinden koruyacaksa
 Geri getirecekse saka kuşunu, zeytini ve limonu
 Güney Lübnan'a
 Geri getirecekse gülümsemeyi Golan'a..*

Şair, şiirin son bölümünde ise hukuku tanımayan, tek taraflı güce dayalı, güçsüzü ezmeye çalışan çağdaş emperyalizm düzenine karşı tepkisini şu şekilde ortaya koyar:⁶⁷

*Ben terörden yanayım
 Eğer beni kurtaracaksa
 Yahudilerin çanından
 Ya da Roma çanından*

⁶⁶ Aynı eser, s.76-77.

⁶⁷ Aynı eser, s.78-80.

*Kayserler'den koruyacaksa
Ben terörden yanayım
Mademki bu yeni dünya
Paylaşılmış ..
Amerika ile İsrail arasında
Eşitçe!!
Ben terörden yanayım
Sahip olduğum bütün şiir,
Nesir ...
Ve dışlerimle
Mademki bu yeni dünya düzeni
Kasapların elindeyse!!!
Ben terörden yanayım
Mademki bu yeni dünya,
Tasnif etti bizi
Sinekler kategorisinde
Ben terörden yanayım
Şayet Amerikan senatosu
Ceza verme gücü elindeyse
Ceza.. ve sevaba o karar veriyorsa
Ben terörden yanayım
Mademki bu yeni dünya,
Çocuklarımı öldürmek
Ve onları köpeklere atmak istiyor
Bütün bunlar için
Sesimi yükseltiyorum..
Ben terörden yanayım
Ben terörden yanayım.*

Kabbânî, bu şiirinde İsrail ile Amerika'ya karşı tepkisini dile getirirken aslında Arap ulusunun Amerika ve İsrail'e karşı duyduğu öfke ve tepkiyi dile getirir.

1991 Körfez savaşından sonra Amerika, Araplar ile İsrail arasında yıllardır süre gelen anlaşmazlıkları, barışçıl yöntemlerle sona erdirmek için taraflar arasında bir Orta Doğu Konferansı düzenlemek ister. İsrail, Amerika'nın baskısıyla 30 Ekim 1991'de İspanya'nın başkenti Madrid'te Amerika ve Rusya'nın katılımıyla düzenlenecek barış konferansına katılmayı kabul eder ve Arap heyetleriyle görüşme masasına oturur. Ancak bu görüşmelerde herhangi bir ilerleme kaydedilmeyince görüşmeler bu defa Washington'a taşınır. Burada da görüşmeler tıkanma noktasına gelince İsrail, FKÖ'nün doğrudan görüşmelere katılması itirazlarını kaldırır. Washington'daki FKÖ ile İsrail heyetleri arasında yapılan ikili görüşmelerden sonuç alınamayınca bu defa görüşmeler gizlice 20 Ocak 1993'de Oslo'ya intikal eder. Burada yapılan gizli görüşmeler sonunda ilerleme kaydedilerek İsrail'in işgal ettiği Filistin toprakları Gazze ve Eriha'dan aşamalı olarak çekilmeyi ve buraları özerk bir bölge olarak Filistinlilere devretmeyi, buna karşılık Filistin'in de İsrail devletini tanınması şeklinde iki heyet arasında bir mutabakata varılır. Bu mutabakat 13 Eylül 1993'de Washington'da taraflar arasında imzalanarak tüm dünyaya ilân edilir.⁶⁸

Nizâr Kabbânî, daha önce İsrail ile Mısır arasında yapılan Camp David barış anlaşmasına karşı çıktığı gibi İsrail ile Filistinliler arasında Oslo'da varılan anlaşmanın adil bir çözüm getirmediği düşüncesiyle bu anlaşmaya da karşı çıkar ve tepkisini şu ifadeleriyle dile getirir:⁶⁹

*Çocuklarımızı elli yıl aç bıraktılar
Orucun sonunda attılar bize
Bir soğan..
Elimize tutuşturdular bir Sardunya kutusu
(Gazze) adında
Ve (Erihâ) adında kuru bir kemik
Filistin adında bir otel..
Tavansız ve direksiz..
Bıraktılar bizi kemiksiz bir beden olarak..
Ve parmaksız bir el olarak..*

⁶⁸ Bkz. Ömer Turan, **Medeniyetlerin Çatıştığı Nokta Ortadoğu**, Acar Matbaacılık, İstanbul 2003, s.204-208.

⁶⁹ Mâzin en-Nakîb, **a.g.e.**, s.50-52.

Kalmadı üzerinde ağlayacağımız hiçbir harabe

Bir millet nasıl ağlasın

Gözyaşları alınan??

Oslo'daki bu gizli flörtten sonra

Kısır olarak çıktık...

Buğday tanesinden daha küçük bir vatan bağışladılar bize

Susuz yutacağımız bir vatan bıraktular!!..

Tıpkı Aspirin taneleri gibi

Elli yıl sonra..

Oturuyoruz şimdi harabelerin üstünde

Barınağımız bile yok.. binlerce köpek gibi!!

Nizâr Kabbânî'nin Oslo barışına tepki göstermesinin bir başka sebebi de bu barışın işgal altındaki diğer Arap topraklarını da içine alacak şekilde kapsamlı bir çözüm getirmemesidir.⁷⁰

Doğru değil...

İçimize bir hançer gibi saplanan bu barış...

Bu bir gasp eylemidir.

Oslo'da atılan tüm imzalar etmez..

Bir hardal tanesi..

Acaba kim soracak onlara!

Güçlülerin değil

Korkakların barışını.

Kabbânî'nin şiirlerinde dikkat çeken önemli bir husus ise onun, hiçbir zaman barışçıl girişimlerin bir sonuç vermeyeceğini, silahla alınan toprakların ancak silah zoruyla geri alınabileceğini düşünmesidir. Onun bu yaklaşımında yirmi yıl sürdürdüğü diplomatlık mesleğinin hiçbir etkisinin olmaması da oldukça düşündürücüdür. Belki de o, bir diplomat olarak, kapalı kapılar ardında olup bitenlere yakından tanık olduğu, Birleşmiş Milletler gibi teşkilatların karar ve kurallarının sadece güçsüz ve zayıflar için bağlayıcı olduğunu bildiği için bu tür barışçıl yöntemlerin güçsüzler adına pek bir yarar getirmeyeceğini düşünüyordu.

⁷⁰ Aynı eser., s.52-53.

Bu nedenledir ki Nizâr Kabbânî, adil ve kalıcı barışın her zaman güç ve kuvvetten geçtiğine inanır. Örneğin *Tarîk Vâhid* (Tek Yol) adlı şiirinde bunu şu ifadeleriyle vurgular:⁷¹

Bir tüfek istiyorum..

Annemin yüzüğünü sattım bir tüfek satın almak için..

Rehin bıraktım cüzdanımı ve defterlerimi bir tüfek için..

(...)

Şu an bir tüfeğim var..

Beni de götürün sizinle birlikte Filistin'e,

Saf (temiz) bir yüz gibi mahzun tepelere,

Yeşil kubbelere, peygamber taşına

Yirmi yıldır.. ben..

Bir toprak, bir kimlik arıyorum

Arıyorum oradaki evimi,

Dikenli tellerle çevirili vatanımı

(...)

Ey devrimciler!...

Kudüs'te, Halil'de, Beysân'da, Eğvâr'da

Beytu'l-Lahm'da ki,

Nerede olursanız ey özgürlükçüler!

İlerleyin...

İlerleyin...

Barış süreci bir tiyatro

Adalet bir tiyatro..

Filistin'e tek bir yol gider

O da tüfek namlusundan geçer...

Şairin aşk şiirlerine egemen olan müzikaliteyi siyasî şiirlerinde de gözlemlemek mümkündür. Örneğin onun bu şiirinin musiki dokusu oldukça güçlüdür, askerî bir marş niteliğindedir.

⁷¹ Kabbânî, *el-A'mâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile*, C.III, s.327 v.d.

Yine bu bağlamda *Menşurât Fidâ* 'iyye 'alâ Cudrân İsrâ'il (İsrail Duvarlarında Fedayı Afişleri) adlı şiirinde şair, şöyle der:⁷²

Ahırdan atını çıkardığında..
Mahzene atlı tüfeğini yağladığında
O zaman hesaplar görülmeye başlar...
Haritayı biz çizeriz
Tepe ve yamaçları çizeriz
Biz başlatırız yargılamayı,
Ve veririz ceza ve sevabı..

Özellikle Oslo barış sürecinden sonra Nizâr Kabbânî, Araplardan tamamen umudunu keser. İsrail ile Filistin tarafları arasında barış görüşmeleri için ilk oturumların başlaması için varılan anlaşmanın akabinde yazdığı *Metâ Yu'linûne Vefâte'l-'Arab* (Arapların Ölümünü ne Zaman İlân Edecekler) adlı şiirinde bu ümitsizliğini şöyle dile getirir:⁷³

Damarların renginde çizdim bir ara
Bir ara öfke renginde
Ve bittiğinde tablo
Sordum kendime:
Şayet duyururlarsa Arapların ölüm gününü...
Hangi kabristana gömülürler ki diye
Ve kim ağlayacak arkalarından?
Yok ki kızları...
Yok ki oğulları...
Yok ki hüznün diye bir şey
Yok ki üzülecekler!!

Şiirin başlığından da anlaşıldığı üzere Araplar, tıbben ölmüşlerdir. Ancak ölümleri ilân edilmemiştir. Büyük olasılıkla ölümlerinin ilân edilmemesinin nedeni de onların ölümleriyle kimsenin ilgilenmemesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü ölümlerine ağlayacak ve onlara üzülecek kimseleri ve hatta defnedilecekleri bir karış toprakları bile yoktur.

⁷² Aynı eser, C.III, s.191-192.

⁷³ Kabbânî, *el-İnkisâr*, Dâr Husâm, (Yayınlayan Yâsir 'Abdunnebî,) Kahire 1998, s.21.

Sonuç

Filistin sorunu, Birinci Dünya savaşından sonra Osmanlı topraklarından çıkması ve İngiliz Mandası yönetimine girmesiyle başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir. Filistin toprakları Osmanlı egemenliği altından çıkmasıyla gerek Filistinli gerek diğer Arap dünyasının entelektüelleri Siyonist ve batılı güçlerin Filistin toprakları üzerinde oynanmak istenen oyunu sezerek Arap dünyasını bu hususta uyarılmışlardır. Ancak Batılı emperyalistlerin bölgedeki iş birlikçileri sayesinde Arap dünyasının ortasında Siyonist bir devlet kurulmasının önüne geçilememiştir. Siyonistler, Filistin toprakları üzerinde devletlerini kurmalarıyla beraber binlerce Filistinliyi kan ve gözyaşı içinde bırakıp, bir o kadar kişiyi de yerlerinden edip mülteci konumunda yaşamaya zorlamışlardır. Bu durum günümüze kadar devam etmiştir.

1948 yılında Arap-İsrail savaşı ardından Arap dünyasının gerek şair gerekse edebiyatçıları içinde yaşadıkları romantizm dünyasını bırakıp Emperyalizm ve Siyonizm'in bölgedeki emellerini kaygı ve endişeyle izleyip Arap dünyasını tehdit eden gelişmelere Arap dünyasının dikkatlerini çekmişlerdir. Ancak Nizâr Kabbânî bu yıllarda halen romantik aşk dünyasında sevgililerini betimlemekle meşguldü. 1954 yılına gelindiğinde Nizâr Kabbânî, bölgede olup bitenleri, siyasi gelişmeleri görmeye başlar. Bu tarihten itibaren kaleme aldığı şiirlerde siyasal ve toplumsal eleştiri boyutuyla ön plâna çıkar. Arap dünyasında yaşanan siyasî gelişmeleri ve özellikle Filistin meselesini şiirlerine konu etmeye başlar. Böylece Nizâr Kabbânî direniş edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olur.

Nizâr Kabbânî'nin Filistin davasını konu eden şiirlerinde İsrail tarafından işgal edilen topraklardan dolayı hiçbir zaman karamsar ve ümitsizliğe kapılmadığı dikkat çeker. Her zaman Arap savaşçılarını İsrail'e karşı direnmeye ve savaşmaya teşvik eder. Onları yüreklendirme yoluna gider. Özellikle şiirlerinde geleceğin umutları olarak gördüğü gençlere seslenir. Arap topraklarını kaybeden büyük Arapların değil, yeni kuşağın vereceği savaşın sonunda geri alınacağını ve yurtlarından edilmiş olan Filistinlilerin de eski topraklarına mutlaka bir gün döneceklerine olan inancını korur.

Kabbânî, şiirlerinde tek taraflı güce dayalı, güçsüzü ezmeye çalışan çağdaş emperyalizm düzene karşı tepkisini de oraya koyar. Ona göre Filistin meselesinde hiçbir zaman barışçıl girişimlerin sonuç vermeyeceğini, silahla alınan toprakların ancak silah zoruyla alınabileceği görüşünü savunur. Bu nedenle gerek Mısır ile İsrail arasında Camp David'de gerekse İsrail ile Filistinler arasında Oslo'da varılan barış anlaşmalarına, adil ve kalıcı bir barış getiremeyeceği düşüncesiyle karşı çıkar.

SUMMARY**PALESTINE IN THE POETRY OF NEZAR QABBANE****Salih TUR***

The Middle East-Palestine has always been the center of attention of the world owing to its underground and ground sources and because it is the region where the three divine religions came out, and it continues to be so. Therefore wars and struggles for dominion broke out in every period in the area. However, no struggle in the world has been as long and complicated as the Arab – Jew struggle on the Palestine territory. Even though a religious factor lies beneath this conflict on the Palestine territory, it later acquired a political aspect with the influence of Zionism. The Jews considered Palestine as the land promised to them based on their beliefs. In particular, after the Jews were driven from the area by Romans in 70 A.D., they lived with the dream of returning to the promised land, that is, to Palestine. After the Ottomans withdrew from the area in the 19th century and with the support of the Western imperial forces, they realized this dream by establishing a Zionist state in the middle of the Arabic world.

As soon as the Zionists established their state on the Palestine territory, they left thousands of Palestinians in tears and blood, and drew another thousand away from their land and forced them to live as refugees. This continued to the present day.

This oppression on Palestinians drew reaction from Arabic poets as well as from Nezar Qabbane, who reacted against it in his poems, supported the Palestinians in this rightful struggle of theirs, and in this sense, pioneered the resistance literature.

Nezar Qabbane is known in the literature world as a political poet as well as a love poet. The Palestine issue which occupies the world public opinion and which failed to be resolved in all this time is the main theme of political poems of Qabbane. He described the situation of Arabs who lost their Palestine lands in his poems from a realistic perspective, and heavily criticized those who were responsible. He never despaired owing to the Arabic territories invaded by Israel,

* Assoc. Prof., Harran University, Faculty of Arts And Sciences, Chair of Arabic Language and Literature (stur@harran.edu.tr).

and instead he encouraged the Arab warriors to resist and battle against Israel. He supported the Palestine resistance movement with his poems such as *Children Throwing Stones*, *Those Enraged*, *Honorary Doctorate in the Chemistry of Stone*, and *Terror and I*. He always addressed the new generation in his poems, instead of the elderly Arabs who lost the Arabic territories. According to him, the lost territories will be taken back with the battle and resistance of the new generation. He has always preserved the hope that the Palestinians banished from their homelands will eventually return to their old land.

Qabbane demonstrates his reaction against the contemporary imperialistic order which is based on unilateral power and which attempts to crush the weak. According to him, peaceful attempts will never bring result in the Palestine issue, and territories which were occupied with war can only be taken back with war. Therefore he has always objected to the Camp David agreement between Egypt and Israel and the amicable agreements made between Israel and Palestinians in Oslo, stating that they are not just and permanent.

KAYNAKÇA

Armaoğlu, Fahir, **Filistin Meselesi ve Arap-İsrail savaşları (1948-1988)**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1987.

-----, **20 Yüzyıl Siyasî Tarihi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1983

Bilge, Mustafa L., “Kral Fârûk” **TDV. İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul 1995, C.XII.

Cuhâ, Halîl, **eş-Şi‘ru’l-‘Arabiyyu’l-Hadîs min Ahmed Şevkî ilâ Mahmûd Dervîş**, Dâru’l-‘Avde, Beyrut 1999

Dayf, Şevkî, **Dirâsât ff’ş-Şi‘ri’l-Arabiyyi’l-Mu‘âsır**, Dâru’l-Ma‘ârif, Kahire 1979.

Dâgır, Yusûf Es‘ad, **Masâdiru’d-Dirâsati’l-Edebiyye**, Matâbi‘u Lubnân, Beyrut 1956.

Er, Rahmi, **Çağdaş Arap Edebiyatı Seçkisi**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2004.

Erendil, Muzaffer, **Çağdaş Ortadoğu Olayları**, Genelkurmay Basımevi, Ankara 1992.

Ettore İrfan Acar, **Lübnan Bulanımı ve Filistin Sorunu**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989.

Gündüz, Tarık Namık, **Arap Milliyetçiliği-Filistin Sorunu ve Arap Dünyasındaki Birleşme Hareketlerinin Tarihi**, Özen Matbaacılık, Ankara 1994.

Hourani, Albert, **Arap Halklar Tarihi**, çev. Yavuz Alagon, İletişim Yayınları, İstanbul 2001.

Hitti, Philip K, **İslam Tarihi**, çev. Salih Tuğ, Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1995, C.I-III.

Kâmil, Mecdî, **Nizâr Şâ'iru'l-Mer'e ve Arva' mâ Ketebe Fîhâ**, Merkezu'r-Râye li'n-Neşr ve İ'lâm Kahire tsz.

Karaman, M. Lütfullah, "Filistin", **TDV. İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul 1996,C.VIII, s.99-100

Kabbânî, Nizâr, **el-A'mâlu's-Şi'riyye el-Kâmile**, Menşûrât Nizâr Kabbânî, Beyrut 1983 C. I, II, IV, V.

-----, **el-A'mâlu'n-Nesriyye el-Kâmile**, Menşûrât Nizâr Kabbânî, Beyrut 1983, C.VII, VII

-----, **el-'Amâlu's-Siyâsiyye el-Kâmile**, Menşûrât Nizâr Kabbânî, Beyrut 1993, C.III,VI

-----, **Sulâsiyetu Atfâli'l-Hicâre**, Menşûrât Nizâr Kabbânî, Beyrut 1988.

-----, **el-İnkisâr**, Dâr Husâm, (Yay. Yâsir 'Abdunnebi), Kahire 1998.

Kitab-ı Mukaddes, Eski Ahit, 1976: Tekvin Bap 15.

İbrâhîm 'Abdusstâr, **Şu'arâ' Filistîni'l-'Arabiyye fî Sevratihâ't-Takaddumiyye**, Nâdi Ahâli'l-'Arabî, Hayfâ tsz.

Mark Kishlansky, **Societies and Cultures in World History**, Harper Collins Publishers, New York 1995.

Mubîd, 'Amir, **Nizâr Kabbânî, Rahîl Kârra Şi'riyye**, Dâru'l-Ma'ârif, Di- maşk 1998.

M. Lutfullah Karaman, "Filistin Kurtuluş Örgütü" **TDV İslam Ansiklopedisi**, İstanbul 1996.

Milliyet Gazetesi, 9 Nisan 2002.

Necm, Muhammed Yûsuf, **Nizâr Kabbâni Şâ'ir likulli'l-Ecyâl**, Dâru Su'âd es-Sabâh, Kuveyt Öke, M.Kemal, **Siyonizm'den Uygarlık Çatışmasına Filistin Sorunu**, İstanbul 2002, Ufuk Kitapları.

en-Nakîb, Mâzin, **Nizâr Kabbânî Şâ'iru'l-Hubb ve'l-Vatan**, Dâr Hazm, Sûriyâ 2002.

Rossı "Suriye" **İ.A. Milli Eğitim Basımevi**, İstanbul 1997, C.II.

Sander, Oral, **Siyasî Tarih (1918-1994)**, İmge Kitabevi, Ankara 1994.

es-Savâfirî, Kâmil, **el-Edebu'l-'Arabiyyu'l-Mu'âsir fî Filistîn**, Mektebetu'd-Dirâsâtu'l-Edebiyye, Kahire 1979.

Tarık Namık Gündüz, **Arap Milliyetçiliği, Filistin Sorunu ve Arap Dünyasındaki Birleşme Hareketlerinin Tarihçesi**, Özen Matbaacılık, Ankara 1994

Tur, Salih "Nizâr Kabbânî, Hayatı, Sanatı ve Şiirleri", **Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi**, Ankara 2005.

Turan, Ömer, **Medeniyetlerin Çatıştığı Nokta Ortadoğu**, Acar Matbaacılık, İstanbul 2003.